СИМБІОЗ БЛОКЧЕЙН ТА XBRL: НОВІ ПЕРСПЕКТИВИ В ОБЛІКУ, ЗВІТУВАННІ ТА СТАТИСТИЦІ

Шкуліпа Людмила Володимирівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Блокчейн розглядається як революційна технологія чи технологія поступових змін. В існуючій літературі дуже часто аргументують вагомість блокчейну для бухгалтерського обліку, що дає змогу підвищити ефективність ведення облікових записів та усунути традиційних посередників, таких як аудитори або банки. Наприклад, деякі науковці з бухгалтерського обліку згадують про блокчейн як про «альтернативу книгам власності на основі класичного подвійного запису» [1, 2]; інші зазначають, що блокчейн може зробити бухгалтерську інформацію більш надійною та своєчасною, оскільки суб'єкти господарювання можуть зберігати свої фінансові записи в блокчейнах [3]; або може трансформувати поточну практику аудиту.

Навіть у класичному економічному довіднику Кейнса можна простежити блокчейн: «майстер-економіст» «повинен володіти рідкісною комбінацією талантів. Він повинен бути математиком, істориком, державним діячем, філософом – в певній мірі» [4]. Тобто різні навички потрібно поєднувати, що для обліковця означає необхідність опанування таких новітніх технологій, як блокчейн і XBRL, які сьогодні є актуальними для цифровізації даних і фінансової звітності.

Відомо, що електронна звітність сприяє стандартизації даних, якими керується користувач, та покращує їх порівнянність; забезпечує машиночитаність та повну агрегацію розкриття інформації; регулюється на основі конкретного законодавства та стандартів.

XBRL перетворився із простого файлу журналу передачі фінансової інформації на всеосяжний гнучкий набір технологій та представляє технологічний стандарт цифрового обміну фінансовою інформацією. Завдяки гнучкій структурі він дозволяє моделювати дані, шукати фінансові дані та встановлювати бізнес-правила (формули XBRL), а також візуалізувати ділову інформацію.

«Extensible» (розширюваний) – це один елемент XBRL, який описує важливу перевагу додавання елементів, які не існують у базовій систематиці, але потрібні, наприклад, для місцевих або галузевих вимог. Крім того, коли зв'язок між елементами потрібно змінити, це також вимагає встановлення розширення, яке складає в сукупності елементи, специфічні для компанії [5]. Так, таксономія за міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ або IFRS) дозволяє компаніям готувати фінансову звітність, яка повністю відповідатиме встановленим стандартам і вимогам регуляторів. Це можна порівняти зі списком розкриття інформації, але з тією відмінністю, що інвестор

отримає результат розкриття інформації, оскільки таксономія XBRL є частиною зовнішнього подання.

Хоча кількість країн, які застосовують МСФЗ (IFRS), значно зросла за останні п'ятнадцять років, серед XBRL-користувачів домінували американські стандарти з фінансового обліку (далі – USGAAP) (рис.). Це пояснюється двома фактами: перший – Американська комісія з цінних паперів та бірж (SEC) раніше за всіх почала вимагати на обов'язковій основі фінансові подання у XBRL-форматі [6]; вимога застосовувалася лише до американських декларантів згідно з GAAP, тоді як до цього року користувачам міжнародних стандартів фінансової звітності XBRL не був потрібний; другий – лише у 2017 році SEC прийняла таксономію за МСФЗ [6].

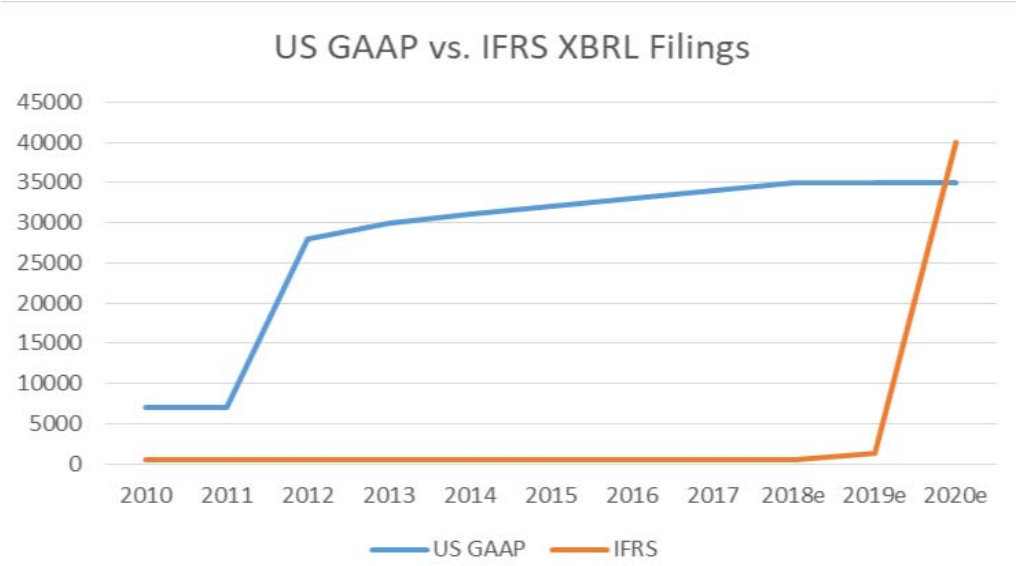

Рис. Статистика застосування таксономії XBRL згідно з GAAP США та МСФЗ

Джерело: [7]

Як показує статистика на рис. 1, 2019–2020 рр. є періодом стрімкого переходу електронного звітування за МСФЗ на технологічний стандарт XBRL. Це передусім спричинено визнанням XBRL на міжнародному рівні – РМСБО (Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку) регулярно переглядає таксономію за МСФЗ, друкує відповідні навчальні видання та щорічно оприлюднює оновлення МСФЗ різними мовами. Відповідно, країни та суб'єкти господарювання, які користуються МСФЗ, поступово підходять до нового виду звітування – на основі XBRL. Таке застосування технологічного стандарту XBRL дозволить отримати точні підрахунки кількості тих суб'єктів господарювання, які добровільно перейшли на МСФЗ і почали використовувати XBRL.

Застосування блокчейну XBRL-звітування може стати наступним кроком у цифровому обліку та явити собою нову парадигму звітування завдяки своїм особливим характеристикам. Бухгалтери та аудитори можут побачити у блокчейні такі переваги: перевірка кореспонденції; перевірка фінансової та нефінансової інформації; швидкість перевірки [8]. XBRL дозволяє структурувати дані, що є попередньою умовою для машиночитання блокчейнів. Завдяки цьому XBRL і

блокчейн можуть створювати вдалий симбіоз технологій – блокчейн стає більш ефективним, якщо XBRL надає високоякісні структуровані дані.

XBRL має перевагу, оскільки представляє стандарт де-факто для електронного обміну фінансовою та нефінансовою інформацією і гарантує передачу даних між зацікавленими сторонами без будь-яких обривів. Очікування ринку дуже великі, враховуючи значні інвестиції в інфраструктурні проєкти блокчейн. Швидкість – це наступна перевага, в якій блокчейн і XBRL узгоджуються. Процеси бухгалтерського обліку можуть бути суттєво автоматизовані, тоді як витрати на контроль і аудит – зменшені за рахунок вбудованої перевірки. XBRL, розміщений у блокчейні, має потенціал для забезпечення звітності та обліку в режимі реального часу, оскільки зацікавлені сторони можуть безпосередньо отримувати доступ до облікової інформації через блокчейни.

Отже, враховуючи, що блокчейн – це одна із найвідоміших технологій в мережі Інтернет протягом тисячоліття, а XBRL набуває універсального застосування, поєднання обох забезпечить нові можливості та переваги у веденні обліку, цифровому звітуванні, прискоренні перевірки та статистиці суб'єктів господарювання, які застосовують МСФЗ. Актуальними питаннями подальших досліджень є як вивчення майбутніх проблем у поєднанні цих технологій, так і надання пропозицій щодо класифікації об'єктів фінансової звітності у відповідності до міжнародних стандартів та вимог формату XBRL.

Список використаних джерел

1. Yermack D. Corporate governance and blockchains // Review of Finance. 2017. No 21, P. 7–31.
2. Byström H. Blockchains, real-time accounting and the future of credit risk modeling. Working Paper. Department of Economics, School of Economics and Management, Lund University, 2016.
3. Dai J. & Vasarhelyi M. A. Towards Blockchain-based Accounting and Assurance. Journal of Information Systems. 2017.
4. Keynes J. M. Obituary for Alfred Marshall.Piechocki and Felden, 2007.
5. Debreceny R. S., Chandra A., Cheh J. J., Guithues-Amrhein D., Hannon N. J., Hutchison P. D., Janvrin D., Jones R. A., Lamberton B. & Lymer A. Financial Reporting in XBRL on the SEC's EDGAR System: A Critique and Evaluation // Journal of Information Systems. 2005. No 19. P. 191–210.
6. Beerbaum D. Is there a Conflict between Principles-based Standard Setting and Structured Electronic Reporting with XBRL? European Financial and Accounting Journal, 2017. URL: https://resolver.1science.com/proquest/?id=97c0a68eebbe9d2e06806e973db709f5fec66b8d.
7. XBRL. Retrieved from: https://www.xbrl.org/.
8. Шкуліпа Л. В. Прогнозування розвитку технології blockchain в економіці: точка зору обліковця // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2019. № 6(207). С. 37– 44. DOI: 10.17721/1728-2667.2019/207-6/5